

velul pământului natural, două mijloace să presintau: 1) de a sapa un tunel la baza piscului central.—Această lucrare însă era foarte anevoioasă din cauza tăriei pământului năsi-pos, care la sapat este mai tot așa de rezistentă ca și peatra, și numai cu casmale se poate sfărâma; totodată acest mod presintă inconvenientul de a lăsa partea de sus cu totul neexplorată, și după cum se știe din deschiderea multor alte tunele, mormintele din asemenea movili se află sau la baza lor sau la mijloc.

Al 2-le mod era de a tăe din ea o felie care de la vârf să meargă la basă; acest mod are însă și el inconvenientul de a face să se peardă cu vremea forma monumentului.

Totuș modul acesta, ca mai practic, fu adoptat pentru săparea movilei Răbiea și la 1 Sept. 1876 încep lucrarea: din întâiele zile chiar, lucrul era foarte anevoios, atât din cauza tăriei pământului cât și a lărgimii ce trebuia dată tăeturii, pentru ca să nu se năruească, când lucrătorii ar ajunge la o mai mare adâncime.

În 9 zile se săpă o tăetură de 8^m50' adâncă, lată sus de 3^m 50 și cu înclinație de 1 pe 20, tăria pământului nefăcând periculoasă lucrarea sub niște părăți astfel aproape verticale.

Pământul estras din acea săpătură este tot de acelaș fel, năsip impetrit, având la intervale mai mari sau mai mici, subțiri pături de vegetație putrezită, care se vęd a fi brazdele luate de pe câmpul sapat, de câte ori lucrătorii incepeau a tăie o nouă porție din câmpie, spre a nu adânci mult escavația de unde se estrăgea pământul cu care se înălța tumulul.

La centrul movilei se află o gaură verticală de un diametru de 0,05, a cărei părăți

ruginiți arată sau că un lemn au fost pus acolo, spre a însemna direcția ce trebuia dată vârfului măgurei, sau că este vre-o sfredelitură făcută de demult, ceea ce pare însă puțin probabil din cauza lărgimii gaurei, care ar fi trebuit să fie făcută cu un sfredel mare, ce nu s'ar fi putut purta decât cu o mașină.

În tot cursul lucrării nu s'au găsit decât hărburile unei oale, câte-va oase despărechete de animal, fără ca să fie vre-un schelet, și bucățele de silitră, care toate dovedesc că aceste au fost luate odată cu pământul din care s'au ridicat tumulul.

La 11 Septemvrie lucrarea incetă, rămând ca ea să se termine în anul viitor.

M. C. C.

IMMENSEE

de Theodor Storm.

(sfârșit.)

MAICA-MEA M'A HOTARIT.

Câte-va zile mai târziu, înspre sară, familia ședea împreună în sala de grădină ca indeobște pe această vreme. Ușile erau deschise; soarele se coborise până în dosul pădurilor de peste lac.

Familia rugase pe Reinhardt să cetească câte-va cântece populare, ce primise după amiază-zi de la un amic al seu, care locuia la țară. El merse în oădea sa și se întoarse cu un pachet de hărții, care părea a cu-

prinde mai multe foi deosebite, scrise cu îngrijire.

Se așezară la masă. Elisabeta se puse lângă Reinhardt. Să cetim de la întâmplare, zise el, nici eu insumi încă nu le cunosc.

Elisabeta desfăcù manuscriptul. „Aici sunt și note; pe aceasta trebuie să o cânti, Reinhardt.

Și Reinhardt cetì înainte de toate câte-va cântece tiroleze, ear câte odată in cursul cetirii cânta cu jumătate de voce melodiile cele veșele. Mica societate se inveselise.—Ar fi curios să se știe cine a făcut aceste cântece frumoase, zise Elisabeta.

Aceasta se vede cât de colo, grâl Erich, croitorași, barbieri și alte soiuri de oameni veseli.

Reinhardt zise: Poesiile aceste nu se fac de fel; ele resar, ca din senin, ele sboară peste țară ca painjenii tomnatici, aici și colo, cântate deodată in o mie de locuri. Cele mai ascunse fapte și suferințe ale noastre le găsim in aceste cântece; e ca și când cu toții am fi luat parte la intocmirea lor.

El luă o altă foaie: „Eu stam pe naltul munte...

Aceasta o știu! strigă Elisabeta. Incepe numai, Reinhardt; eu am să-ți ajut. Apoi cântară acea melodie, care e atât de tainică, încât îți vine să crezi, că ea nu a fost gândită de om.

In vremea aceasta muma lucra cu hârnicie, ear Erich impreunase mânele și asculta. Când cântecul se sfârși, Reinhardt puse foaea la o parte in tăcere. De pe malul lacului se auzea in liniștea serei sunetele talangelor unei turme. Ei ascultară fără voie și indată auziră o voce sonoră de copil, cântând:

Eu stam pe naltul munte
Privind in valea-adâncă...

Reinhardt zimbì: Ei, auziți? Astfel trece poesia de la unul la altul.

Cântecul acesta se aude adeseori in părțile noastre, zise Elisabeta.

Da, response Erich, e Căspărel păstorul; el mână juncanii a casă.

Ei ascultară încă puțină vreme, până ce sunetul talangelor se perdù in dosul arborilor.

Reinhardt scoase o nouă foaie.

Se intunecase; insfirșit razele soarelui se frângeau, aruncând asupra pădurilor de peste lac o lumină, ce din depărtare părea o spumă roșietică. Reinhardt deschise foaea; și in vreme ce Elisabeta privea peste șire, el cetì:

Maică-mea m'a hotărit,
Să-mi aleg un alt iubit;
Și pe cel de mai nainte,
Să mi-l șterg pe veci din minte...
Dar inima n'a voit.

Eu mă plâng de maică-mea,
Ea m'a dus la fapta rea.
Căci iubirea nepatată
Azi e faptă neiertată
Și viața-mi este grea.

Din trecute bucurii
Cu amarul mă trezii,
Ah! De n'ar fi fost să fie!
Mai bine-aș cerși, vai mie!
Pe intinsele câmpii!

In vremea aceasta Reinhardt simți, că hârtia tremură in mâna lui. Când sfârși cetirea, Eli-

sabeta se ridică incet, își dete scaunul inapoi și se cobori 'n grădină in tăcere. Muma o urmă cu privirea. Erich voi să meargă după ea; dar muma il opri zicându-i: Elisabeta are afară de lucru. El remase.

Sara se coborea tot mai mult peste grădină și lac. Fluturii de noapte se rapezeau pe dinaintea ușilor deschise, prin care mirosul florilor și al erbei străbătea tot mai tare in sală; de pe apă se auzea cântecul broaștelor, sub fereastră cânta o privighitoare, mai incolo in grădină o alta; luna strălucea peste copaci. Reinhardt mai privi câtă-va vreme inspre locul, pe unde eșise chipul gingaș al Elisabetei; apoi își strinse manuscriptul, salută pe Erich și pe soacra sa și merse inspre lac.

Pădurile aruncau umbrele lor pe părțile apropiate ale lacului, in vreme ce mijlocul strălucea de lumina lunii. Din când in când leneșă aburire a vântului trecea ca un fior pinte arbori; nu era însă vânt, ci numai resuflarea nopții de vară. Reinhardt mergea mereu de-a lungul malului. Intr'o mică depărtare de la țerm deosebi o albă lilie de apă. Indată il apucă dorința de a o vedea mai de aproape; el se desbracă și intră in apă. Apa nu era adăncă; plante ascuțite și petre ăi tăeau picioarele și tot nu mai da de adăncimea trebuincioasă pentru a inota. Apoi deodată i se perdù pământul de sub picioare, apa se făcù volvură deasupra lui și trecù câtă-va vreme până ce el se ridică earăș la fața apei. Acum dadù din mâni și picioare și inotă imprejur, până ce nu-și dete samă de locul unde se disbracase. Peste puțină vreme earăș vèzù lilia; ea sta singură intre frunzele netede. — El inotă incet ina-

inte. Câte odată își ridică mânele din apă, încât picăturile strecurate de pe ele străluceau in lumina lunii; dar era ca și când depărtarea intre el și floare ar remănè tot aceea; privind însă in dărăt, vedea, că malul se perdea in trăsături tot mai nehotărite dinaintea lui. El însă nu se abătù de la hotărirea, ce luase, ci inotă mereu cu braț puternic in direcția, apucată. Insfirșit se apropie de floare, încât, in lumina lunii, putea deosebi frunzele ei argintii; in aceeași vreme însă se simți prins intr'un fel de mreją, rădăcinile ce se ridicau din fund se impleteau in jurul trupului seu. Din dărătul seu auzi un pește sărind peste fața apei; deodată il cuprinse un fior in mijlocul acestui element străin, încât rupse cu puterea erburile implete și inotă intr'o resuflare pân la mal. Când privi earăș spre lac, lilia zăcea ca mai nainte, depărtată și singuratică deasupra intuncatei adăncimi. El se imbracă și apucă incet calea spre casă. Când din grădină intră in sală, găsi pe Erich înțelegându-se cu soacră-sa asupra unei călătorii, ce aveau să facă in o altă zi pentru trebi casnice.

Dar d-ta unde ai fost atat de târziu il intimpină muma.

„Eu? zise el, vroeam să vèd lilia de pe lac; dar a trebuit să renunț.

Ăncă o vorbă pe care suflet de om nu o pricepe! — zise Erich. Ce treabă ai avut cu lilia de pe lac?

Am fost odată un cunoscut al ei, zise Reinhardt; e însă de mult de atunci.

ELISABETA.

In o altă zi, după prânz, Reinhardt și Elisabeta se primblau impreună pe cealaltă parte a

lacului, când prin pădure când pe malul ridicat. Erich se înțelesese cu Elisabeta, ca în vreme ce el și muma vor lipsi, ea să arate lui Reinhardt cele mai frumoase locuri din împrejurimi și mai ales priveliștile de pe celalalt mal al lacului privind spre curte. Deci ei treceau de la un punct la altul. Înșirînd Elisabeta se obosi și se așeză în umbra pădurii. Reinhardt stătî în fața ei, răsămîndu-se de copac.—Mai adînc în pădure auzea cîntecul cucului, și deodată i se parî ca și cînd toate aceste ar fi mai fost odată întocmai așa. El o privi cu un zîmbet deosebit. Nu căutăm frăgi? întrebă el.

— Nu e vremea fragilor, răspuse ea.

„Dar în curînd are să vie.

Elisabeta dădî din cap în tăcere; apoi se ridică și amîndoi își urmarî calea. În vreme ce mergeau astfel împreună, privirea lui se întorcea mereu spre ea, căci ea pășea frumos, ca și cînd ar fi purtată de îmbrăcămîntea ei. El adese ori se oprea fără voie, pentru a cuprinde cu privirea întregul ei chip. Astfel ajunseră la un loc deschis, sădit cu deosebite erburi. Ochii lor străbăteau în departe împrejur. Reinhardt se aplecă și rupse un fir din erburile, ce creșteau pe jos. Cînd earăș ridică ochii, în fața lui se oglindea o durere adîncă. Cunoști această floare? o întrebă el. Ea îl privi cu indoeală.—E o crică. Adeseori am mai cules flori de aceste prin pădure. Am a casă o carte vechie; în ea aveam obiceiul să scriu tot felul de versuri și cîntece, dar de mult nu am mai scris într'însa. Intre foile acestei cărți de asemenea este o crică, dar numai una, veștežită. Știi tu cine m-ia dat-o?

Elisabeta plecă capul în tăcere; dar a-

runcă privirea pe earba din mîna lui. Astfel steteră cîtă-va vreme. Cînd apoi Elisabeta își ridică privirea el vezî ochii ei plini de lacrimi.

Elisabetă, zise el, dincolo de acei munți albaștri sunt tinerețele noastre. Unde au rămas ele?

Nu mai vorbiră nimic, ci își urmarî calea în tăcere pînă jos pe malul lacului. Aerul era îngreueat; înspre apus se ridicau nouri negri.—Se apropie o furtună, grăi Elisabeta, grăbindu-și pasul. Reinhardt dete din cap și, tăcuți ca mai nainte, treceră de-a lungul malului, pînă ce ajunseră la luntrișoară.

În vreme ce treceau lacul, Elisabeta își lăsă mîna pe dunga luntrei. Vislînd, el privea la ea; eă însă arunca privirea în departare. El își oprî ochii pe mîna ei; și această mînă palidă îi distăinu, aceea ce fața îi ascunsese. El vezî pe ea acea trăsătură gîngășă de durere tăinuită, care atît de adeseori se ivește pe frumoasele mîni femești, care noaptea zac pe inima bolnavă.—Cînd Elisabeta simți privirea lui așintită pe mîna ei, ea o lăsă înșet de pe dunga luntrișoarei în apă.

Sosiți la curte, ei găsiră rotilele unui ascuțitor de foarfeci nainte casei; un bărbat cu păr negru lung călca pe roata cu hîrnicie și dondănea pîntre dinți o melodie tigănească, în vreme ce, culcat în apropiere, gîfăia un căne inhămat. În foișor sta învălîtată în drențe o fată cu trăsăturile unei frumuseți veștezite în față. Ea întinse mîna spre Elisabeta. Reinhardt băgă mîna în busunar; dar Elisabeta se grăbi și își vîrsă întreaga pungă în mînele cercitoarei. Apoi se întoarse grabnic, și Reinhardt auzi, cum ea plîngea urcînd scările.

El voi s'o oprească; dar se resgândi și remase la capetul scării. Fata sta încă în foișor, nemișcată, fiind în mână pomana ce se primî.

— Ce mai voești? întrebă Reinhardt.

Ea tresări. Nu mai voesc nimic, grăi ea; apoi întorcându-și capul spre el, merse încet spre eșire, privindu-l ațintit cu ochii ei turburați. Un nume trecu peste buzele lui, dar ea nu-l mai auzi; cu capul plecat, cu brațele încrucișate pe pept eși încet din curte.

Moarte, o moarte
Vin de mă ia!

Un vechiu cântec ei resună în urechi, resuflarea i se opri: puțină vreme mai stete, apoi se întoarse și-și îndreptă pașii spre odaia sa. El se puse la lucru, dar ei lipseau cugetările. După ce un cîs se încercase în zadar, el se duse jos în odaia familiei. Nu era nimeni într'ênsa; pe masa de cusut a Elisabetei era asvêrlită o cordea roșie pe care după amiază-zi o purtase la gât. El o luă în mână, dar pêtuns de induișoare, o așeză earăș la loc. Neliniștit, precum era, se coborî jos la lac, deslegă luntrea și vêsli în cealaltă parte, trecu apoi încă odată toate căile, pe care umblase mai nainte cu Elisabeta. Când se întoarse era întuneric; în curte întâlni pe viziteu, care voea să ducă caii deshămați la pășune. Erich și soacră-sa sosiseră abie acum. Intrând în foișorul casei în sala de grădină, auzi pe Erich umblând în dreapta și în stînga. Nu intră la el; stete o clipă liniștit, apoi urcă încet scările la odaia sa. Aici se așeză în jilțul, ce sta la fereastră; ar fi voit să asculte privighitoarea

ce cânta în pătării de taxus; n'auzea însă decăt bataea inimei sale.

Sub el, în casă, totul se liniști, noaptea trecea, dar el nici simțea aceasta. Astfel petrecu câteva cîsuri. Însfirșit se ridică și se puse la fereastra deschisă. Roua nopții, șirêia pîntre frunze, privighitoarea încetase să cânte. Din ce în ce albastrul adănc al cerului de noapte se perdù în față cu o palidă rază galbenă, ce se ivea la resărit; un vânt recoros se ridică și atinse în treacăt fruntea aprinsă a lui Reinhardt; cea d'întăi ciocărlie se înălță în aer cu veselie. Reinhardt se întoarse în pripă și se puse la masă, căută un plumb și găsindu-l scrise cu el câteva șire pe o coală albă de hărtie. După ce sîrși, își luă pălăria și bățul, lăsă hărtia pe masă, deschise ușa și se coborî în foișor. În toate unghiurile era încă lumina indoelnică a crepetului de zori; o pisică se întindea pe sacul de paie și își freca spatele cu dosul mănei. În grădină însă ciripeau vrăbiile, dând tuturora de știre, că a trecut noaptea. Acum, de sus, auzi deschizându-se o ușă; cineva coborî scările, și când privi într' acolo, Elisabeta, sta înaintea lui. Ea îi puse mîna pe braț, mișcă din buze, dar nu putu zice nimic. — Tu nu te mai întorci, zise ea însfirșit. O! știu, nu tăgădui; tu nu te mai întorci niciodată!

Niciodată! zise el.—Ea își lăsă mîna să cază și nu mai grăi nimic. Reinhardt trecu din foișor spre ușă; apoi se întoarse încă odată. Ea sta neclintită la acelaș loc și-l privea înmărmurită. El păsî un pas înainte și întinse brațele spre ea. Apoi se întoarse în luptă cu sine și eși pe ușă.

Afară lumea se întindea în tînêra lumină

a dimineții; mărgăritarele de rouă, presărate pe țesăturile de painjen, străluceau în cele d'întâi raze ale soarelui. El nu privi îndărăt, ci își urmă calea cu pas grăbit. Și curtea liniștită din ce în ce se perdea din ochii lui, iar înainte i se ivea lume mare și întinsă.

BETRANUL.

Luna nu-și mai arunca razele în giumuri; acum era întuneric. Bătrânul însă tot mai ședea în jilțul său cu mânele împreunate și privea dus în lume. Din ce în ce întunecul ce-l încunjura, se disfacea, infățișându-i dinaintea ochilor un lac întins; un val negru se așeza lângă celălalt și apoi în adâncul depărtat și tot mai depărtat, însufrișit atât de depărtat, încât ochii bătrânului abia puteau străbate depărtarea, se desemna pe fața apei o liliie albă ascunsă între latele ei frunze.

Ușa camerei de alături se deschise și se vărsă o lumină plină în casă.—Bine, că vii și d-ta, Brigită, zise bătrânul. Pune lumina pe masă.

După aceea își apropie jilțul de masă, apucă una dintre cărțile deschise, și se adănci în studiul, la care odinioară își deprinsese puterea tinerețelor.

I. Slavici.

FOI CĂZUTE.

În tot anul când natura se dispoaie de poabele sale și piciorul nostru calcă pe moștile de foi uscate și căzute, o simțire de tristețe ne cuprinde și ne gândim cu părere de

râu la anotimpurile frumoase prin care am trecut. Însă de astă dată m'am gândit fără voie și la un alt fel de foi, la cele literare și științifice ce într'o zi apăruse pe neașteptate în România, inverzise câteva timp și apoi s'au pierdut pentru totdeauna, fără a mai învie în primăvara următoare.

Ne mai vorbind de cele anterioare Convorbirilor Literare, din care multe s'au bucurat de un succes bine meritat, câte mai noue nu am salutat la aparițiunea și am plăns la stingerea lor! În Ianuarie 1868 am vestit cetitorilor noștri că au apărut în Iași „*Jurnalul pentru toți*“, un jurnal în format mare, ilustrat (cuprinzând în frunte chiar portretul redactorului) care zicea că are de scop să *disvolteze literatura națională*. Inceputul părându-ne cam slăbuț pentru un scop așa de mareș, nu ne-am sfiit a arăta părerea noastră foarte lămurit. Redactorul *Jurnalului pentru toți* se cam supără pe noi, ne răspunse cu indestulă animositățe, iar după două sau trei luni—inchise jurnalul.—Câte-va săptămâni mai târziu ne-a venit cu poșta o foaie literară hebdomadară din Botoșani „*Steluța*“ sub redacțiunea d-lui *I. V. Adrian*. Această foaie ne părù ceva mai binișor redactată și urarëm succes confratelui nostru; dar ce folos! Steaoa căzù îndată și Botoșanii remaserë earăș în întuneric.—Pe la sfârșitul anului trecut am aflat moartea subită a însuș redactorului *Steluței*, deși se afla în toată puterea vârstei, *I. V. Adrian* au avut o viață destul de ciudată, căci a cercat și gustat din toate. Luarea a minte a publicului a fost atrasă asupra lui prin *Bondarul*, întâiul jurnal umoristic din Moldova, ale cărui glume destul de ghimpoase îi făcù oare care nume După aceea a fost